

ใบความรู้ที่ ๓ เรื่อง ทักษะธาตุและหลักการออกแบบในงานทัศนศิลป์
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง การวิเคราะห์ผลงานทัศนศิลป์ ๒
รายวิชา ศิลปะ (ทัศนศิลป์) รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ทัศนธาตุ ประกอบด้วย

เส้น สร้างอารมณ์และความรู้สึก

เส้น (line) หมายถึงการนำจุดมาวางเรียงต่อเนื่องกัน หรือการลากเส้นระหว่างจุดหรือการขีดเป็นริ้วรอยต่างๆ เส้นเป็นพื้นฐานสำคัญของการวาดภาพ เพราะสามารถใช้ในการร่างภาพ เขียนรูปร่าง รูปทรง ใช้ในการแรเงา และนำมาจัดองค์ประกอบ หรือใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการประดิษฐ์สร้างสรรค์งานใดๆ ก็ได้ เนื่องจากเส้นให้ความรู้สึกต่ออารมณ์จิตใจของมนุษย์ เราจึงสามารถนำเส้นมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะที่ให้คุณค่าทางความงามและอารมณ์ความรู้สึกได้โดยง่าย

เส้นในสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จังหวะลีลาของเส้นในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเป็นแรงบันดาลใจและเป็นแม่แบบให้คนเรานำเส้นมาสร้างสรรค์งานศิลปะได้

น้ำหนักร หรือแสงเงา สร้างมิติและความงาม

น้ำหนักร (value) หมายถึง ค่าของแสงและเงาที่ทำให้ภาพพึงปรากฏ มีน้ำหนักรอ่อนแก่ และมีมิติหรือมีความตื้นลึก ซึ่งมีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกของมนุษย์ แต่เดิมเรารู้จักกันแต่เรื่องของแสงเงาซึ่งเป็นส่วนประกอบพื้นฐานของงานทัศนศิลป์

แสงเงา (light & shade) หมายถึง ลักษณะของแสงที่ส่องมากระทบวัตถุทำให้เกิดแสงสว่างบริเวณที่แสงส่องมากระทบ และเกิดเงาบริเวณที่ไม่ได้รับแสง รวมทั้งเกิดเงาตกทอดของวัตถุนั้นลงบนพื้นในทิศทางตรงกันข้ามกับแสง น้ำหนักรและแสงเงามีคุณค่าในการสร้างภาพให้มีมิติความตื้นลึก มีระยะใกล้ไกล มีความเหมือนจริง และเกิดคุณค่าทางความงาม

ที่ว่าง สร้างความงามอย่างผ่อนคลาย

ที่ว่างหรือบริเวณว่าง (space) หมายถึง ช่องว่างของภาพหรือพื้นที่ว่าง ทั้งในบริเวณล้อมรอบรูปทรง พื้นที่ระหว่างรูปทรงหรือพื้นที่ว่างภายในรูปทรง ซึ่งจะช่วยให้เรามองเห็นภาพที่แลดูที่ปลอดโปร่ง ผ่อนคลาย ไม่อึดอัด และมีคุณค่าทางความงาม ภาพที่ไม่มีที่ว่างเลยอาจทำให้แลดูทึบตัน ขาดมิติ ทำให้อึดอัดไม่สบายตา ไม่สบายใจและมีคุณค่าทางความงามน้อย ช่องว่างในธรรมชาติ ที่มองดูแล้วปลอดโปร่ง ช่องว่างในงานทัศนศิลป์ซึ่งศิลปินได้ถ่ายทอดไม่ทึบตัน และสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการความงามจินตนาการ เป็นงานศิลปะ

รูปร่าง – รูปทรง จากเส้นเป็นภาพ

รูปร่าง (shape) หมายถึง เส้นรอบนอกของวัตถุ สิ่งของ เครื่องใช้ คน สัตว์ ต้นไม้ เป็นต้น มีลักษณะเป็น ๒ มิติ คือ มีความกว้าง – ยาว

รูปทรง (form) หมายถึง รูปร่างของ สิ่งของ เครื่องใช้ คนสัตว์ ต้นไม้ เป็นต้น มีลักษณะเป็น ๓ มิติ คือ มีความกว้าง – ยาว – หนา

รูปร่างและรูปทรงเป็นส่วนประกอบที่เกิดจากการนำเส้นมาประกอบเป็นรูปภาพ ดังนั้น การฝึกใช้เส้นที่ชำนาญและแม่นยำจะนำมาสู่การเขียนภาพ รูปร่างรูปทรงได้ดี การสังเกตรูปร่างหรือเส้นรอบนอกของวัตถุสิ่งของ จะช่วยให้เราเห็นภาพที่จะวาดได้ชัดเจน และช่วยให้ร่างภาพได้ชัดเจน

สี สร้างจุดเด่นและความงาม

สี (colour) หมายถึง ลักษณะความเข้มข้นของแสงที่ส่องมากระทบนัยน์ตาของเราให้เห็นเป็นสีต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีแสงสว่างส่องมากระทบวัตถุนั้นๆ เราจึงเห็นสีและความสวยงามได้

สี นับว่ามีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์เป็นอย่างมาก และเป็นประโยชน์ในการสร้างงานศิลปะ สร้างจุดเด่นของภาพ และความสวยงามมีชีวิตชีวา สีให้ความรู้สึกต่างๆ ดังนี้

สีแดง ความร้อนแรง ความรัก ความตื่นเต้น เร้าใจ อันตราย มีอำนาจ

สีเหลือง สว่าง เลื่อมใส ศรัทธา ความรุ่งเรือง

สีน้ำเงิน สุภาพ จริงจัง หนักแน่น อดทน ขยัน

สีเขียว สดชื่น มีชีวิต เจริญงอกงาม

สีส้ม สดใส ตื่นตัว อ่อนนุ่ม

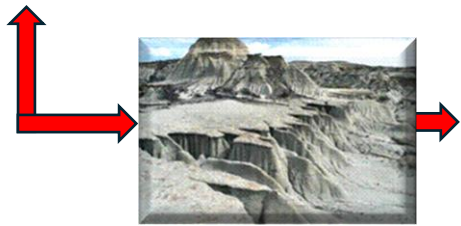
สีม่วง ลึกลับ ปริศนา โดดเดี่ยว

สีฟ้า กว้างขวาง นุ่มนวล ประณีต เรียบร้อย

สีน้ำตาล เก๋ไก๋ หนักแน่น เงียบขรึม

สีดำ เศร้าใจ ทดหู่ ทุกข์ ลึกลับ มีด

สีขาว บริสุทธิ์ สะอาด สุภาพ เรียบร้อย

ความงามของสีในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในธรรมชาติรอบตัวเรามีสีอันปรากฏอยู่มากมาย เป็นแรงกระตุ้นความรู้สึกของคนเราให้สดชื่นแจ่มใส มีชีวิตชีวา หรืออาจให้ความรู้สึกเศร้าหมอง เจ็บเหงา แต่ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกแบบใด ก็เป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์สร้างงานศิลปะได้ทั้งสิ้น

ลักษณะผิว ความงามที่สัมผัสได้

ลักษณะผิว (texture) หมายถึง พื้นผิวของวัตถุที่เรามองเห็นและสัมผัสได้ และให้ความรู้สึกต่ออารมณ์จิตใจแตกต่างกัน เช่น ผิวหยาบให้ความรู้สึกกระด้าง มีมิติ ผิวขรุขระให้ความรู้สึกไม่ราบรื่น มีอุปสรรค น่าตื่นต่น ผิวละเอียดให้ความรู้สึกนุ่มนวล กลมกลื่น อ่อนโยน ผิวมันให้ความรู้สึกโดดเด่น สะท้อนแสง ผิวด้านให้ความรู้สึกกราบเรียบ สงบนิ่ง เป็นต้น

ลักษณะผิวในธรรมชาติ ในธรรมชาติที่เราประสบพบเห็นจะมีลักษณะพื้นผิวที่แตกต่างกัน เช่น ผิวหยาบของหนังช้าง ผิวขรุขระของเปลือกไม้ ผิวละเอียดของเมล็ดทราย ผิวมันของใบไม้ เป็นต้น พื้นผิวในธรรมชาติเหล่านี้เราสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเขียนภาพ หรือนำวัสดุเหล่านี้มาสร้างสรรค์งานศิลปะได้อย่างงดงามและมีคุณค่า

ลักษณะผิวในธรรมชาติที่สามารถเห็นอยู่ทั่วไป และเร้าความสนใจให้มนุษย์นำมาสร้างงานศิลปะ

